

**ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

Α΄. – Γενικό μέρος

1. - Με τον παρόντα νόμο θεσπίζεται το γενικό πλαίσιο ρύθμισης για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου σύμφωνα με την Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28^{ης} -11-2008, η οποία βασίζεται στην προϊσχύσασα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως στα άρθρα 29, 31 και 34§2 στοιχ. β΄ (ήδη άρθρα 67§3 και 83 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ώστε να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη προσέγγιση του ποινικού δικαίου των κρατών-μελών αναφορικά με την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των εκδηλώσεων ρατσισμού και της ξενοφοβίας, καθώς και των εγκλημάτων που τελούνται με τέτοια κίνητρα. Ο νόμος αυτός βασίζεται επίσης και στην από 7 Μαρτίου 1966 Διεθνή Σύμβαση «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων» που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 494/1970 και οι επιταγές της οποίας είχαν υλοποιηθεί με τον ν. 927/1979 που καταργείται από τον παρόντα νόμο.

2. - Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αντίκεινται ευθέως στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου, αρχές στις οποίες θεμελιώνεται η Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι κοινές στα κράτη μέλη. Ειδικότερα, η ανάγκη καταπολέμησης των εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας προκύπτει από την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων με βάση τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά ομάδων ή προσώπων (όπως η φυλή, το χρώμα, η θρησκεία, η εθνική ή εθνοτική καταγωγή) και θεμελιώνεται στα δικαιώματα της ανθρώπινης ελευθερίας και αξιοπρέπειας και στις αρχές της δίκαιης και ίσης μεταχείρισης, που κατοχυρώνονται σε πολλά διεθνή κείμενα και συμβάσεις, όπως π.χ. στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. (άρθρα 1 και 2), στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο

όμοιο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (αντίστοιχα άρθρο 2), στη προαναφερθείσα Διεθνή Σύμβαση «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων» της 7-3-1966 (Ν.Δ. 494/1970), στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (άρθρο 14) και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρα 21 και 22). Στην ελληνική έννομη τάξη οι παραπάνω αρχές και δικαιώματα κατοχυρώνονται ιδίως στα άρθρα 2§1, 5§2 και 20§1 του Συντάγματος.

3. - Οι ρατσιστικές και ξενοφοβικές εκδηλώσεις συνιστούν απειλή για τις ομάδες και τα πρόσωπα, που γίνονται στόχος τους, γι' αυτό απαιτείται η παροχή από το κράτος αυξημένου βαθμού προστασίας με τη λήψη ποικίλων μέτρων χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων, και τα μέσα του ποινικού δικαίου, ώστε να επιβάλλονται αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις τόσο κατά των φυσικών προσώπων τα οποία διαπράττουν τέτοια εγκλήματα όσο και κατά των νομικών προσώπων που εμπλέκονται με οποιοδήποτε τρόπο σε αυτά.

Στην ελληνική έννομη τάξη, οι συμπεριφορές που αποβλέπουν σε φυλετικές διακρίσεις έχουν ποινικοποιηθεί, ως ένα βαθμό, όπως προαναφέρθηκε από τον ν. 927/1979. Δεδομένου, όμως, ότι ο παραπάνω νόμος έχει εφαρμοστεί ελάχιστα και ήδη κρίνεται ανεπαρκής, ενόψει των σοβαρών προκλήσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα μας κατά τη μετάβασή της σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, όπου η ισότιμη προστασία όλων των ατόμων, ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους ή τον γενετήσιο-σεξουαλικό προσανατολισμό τους, προβάλλει ως πρωταρχική υποχρέωση του κράτους.

Για το λόγο αυτό θεωρείται επιβεβλημένη η εισαγωγή ενός επικαιροποιημένου και βελτιωμένου νομοθετήματος, σε αντικατάσταση του προηγούμενου, ώστε να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα οι σοβαρές μορφές εκδήλωσης ρατσιστικών και ξενόφοβων συμπεριφορών.

4. – Κάθε προσπάθεια ποινικοποίησης των εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας ενέχει τον κίνδυνο προσβολής του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης (βλ. άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και άρθρα 14-16 του

Συντάγματος), γι' αυτό και το περιεχόμενο των σχετικών ποινικών τυποποιήσεων συναντά τα όριά του στα άρθρα 10§2, 14 και 17 της ΕΣΔΑ, στα άρθρα 19§§2, 3 και 21 του Διεθνούς Συμφώνου του ΟΗΕ για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και στα άρθρα 5§§1,2, 16§1εδ.2 και 25§3 του Συντάγματος.

Κατά συνέπεια, πρέπει να αποφεύγεται η ποινική απαξίωση εκδηλώσεων που θεωρούνται εντελώς απρόσφορες να οδηγήσουν στη θυματοποίηση συγκεκριμένης ομάδας ή προσώπου εξαιτίας των φυσικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους ή του γενετήσιου-σεξουαλικού προσανατολισμού τους. Σύμφωνα με τα παραπάνω, κατά τη μεταφορά της προκειμένης απόφασης-πλαίσιο αποδόθηκε πρωταρχική σημασία στην προσφορότητα κάθε συγκεκριμένης εκδήλωσης να παράγει άμεσο και επικείμενο κίνδυνο τόσο συνολικά για την ειρηνική και ομαλή κοινωνική συμβίωση (δημόσια τάξη) όσο και ειδικότερα για τα δικαιώματα της ομάδας ή του προσώπου κατά των οποίων στρέφεται.

5. – Με τις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου δημιουργείται ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των εκδηλώσεων ρατσισμού και της ξενοφοβίας, καθώς και των εγκλημάτων που τελούνται με τέτοια κίνητρα, καλύπτοντας συγκεκριμένες και ειδικότερες πτυχές του θέματος, εισάγοντας νομικά μέσα προστασίας και προβλέποντας αναλογικές και αποτελεσματικές κυρώσεις. Ειδικότερα:

α. - Εξασφαλίζεται ότι η διερεύνηση και ποινική δίωξη των εγκλημάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας γίνεται αυτεπάγγελα και δεν εξαρτάται από αναφορές ή καταγγελίες των θυμάτων, τα οποία είναι συχνά ιδιαίτερος ευάλωτα και διστάζουν να κινήσουν δικαστικές διαδικασίες.

β. - Θεσπίζεται η διοικητική ευθύνη των νομικών προσώπων που εμπλέκονται με οποιοδήποτε τρόπο σε εκδηλώσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας ή στη διάπραξη εγκλημάτων με τέτοια κίνητρα.

γ. - Επεκτείνεται η προστασία και σε ομάδες ή πρόσωπα που δεν προσδιορίζονται μόνο με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνική ή

εθνοτική καταγωγή τους αλλά και τον γενετήσιο-σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Επίσης, εκτός από τις προσβολές εναντίον ομάδων ή προσώπων αξιόποινες θεωρούνται και οι ρατσιστικές και ξενοφοβικές εκδηλώσεις που στρέφονται κατά πραγμάτων (κινητών ή ακινήτων), τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως ή κατ' αποκλειστικότητα από τις παραπάνω ομάδες ή πρόσωπα (όπως π.χ. θρησκευτικά αντικείμενα, εθνικά σύμβολα, οίκοι λατρείας, χώροι διαμονής, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, κλπ.).

δ. - Για τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 1§1 στοιχεία γ' και δ' της απόφασης – πλαίσιο απαιτείται η ύπαρξη αμετάκλητης απόφασης είτε ελληνικού είτε διεθνούς δικαστηρίου.

ε. - Παρέχεται το δικαίωμα παράστασης πολιτικής αγωγής νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων, που εδρεύουν στην Ελλάδα, σε δίκες που αφορούν εγκλήματα του παρόντος και μόνο για την υποστήριξη της κατηγορίας, υπό την προϋπόθεση να περιλαμβάνονται, με οποιοδήποτε συμβουλευτικό καθεστώς (γενικό, ειδικό, roster) στο σχετικό κατάλογο που τηρείται από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC).

Β'. – Ειδικό μέρος

1. – Στο πρώτο άρθρο ορίζεται ως σκοπός του νόμου η θέσπιση ενός γενικού πλαισίου ρύθμισης για την καταπολέμηση ιδιαίτερα σοβαρών μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου σύμφωνα με την Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28^{ης} Νοεμβρίου 2008 και την από 7 Μαρτίου 1966 Διεθνή Σύμβαση «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων» που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 494/1970.

2. – Κατά την ενσωμάτωση της απόφασης-πλαίσιο έγινε προσπάθεια χρήσης όρων που απαντώνται ήδη στον ελληνικό ποινικό κώδικα και έχουν τύχει εκτεταμένης θεωρητικής επεξεργασίας και νομολογιακής ερμηνείας (π.χ. «εχθροπάθεια» αντί για «μίσος», «πρόκληση» ή «διέγερση» αντί για «υποκίνηση», κ.λπ.). Ειδικότερα, στο άρθρο 2 προσδιορίζεται το περιεχόμενο

των όρων «εχθροπάθεια» και «θρησκεία». Ο πρώτος είναι ευρύτερος του μίσους (ενδιάθετη κατάσταση) και αναφέρεται στην άμεση διέγερση σε βίαιες πράξεις, ικανές να προκαλέσουν πραγματικό κίνδυνο στα προστατευόμενα αγαθά. Ο δεύτερος πρέπει να ερμηνεύεται με ευρύτητα, ώστε να καλύπτει όχι μόνο την πίστη σε κάθε γνωστή θρησκεία αλλά ακόμη και την άρνησή της (αθεΐα).

3. – Στο άρθρο 3 ορίζονται οι προϋποθέσεις για την ποινική αξιολόγηση των εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας, όταν στρέφονται όχι μόνο εναντίον ομάδων ή προσώπου, που διακρίνονται εξαιτίας των φυσικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους ή του γενετήσιου-σεξουαλικού προσανατολισμού τους, αλλά και εναντίον των πραγμάτων (κινητών ή ακινήτων), που χρησιμοποιούν κυρίως ή κατ' αποκλειστικότητα αυτές οι ομάδες ή πρόσωπα (θρησκευτικά αντικείμενα, εθνικά σύμβολα, οίκοι λατρείας, χώροι διαμονής, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, κλπ.). Δεν αρκεί η απλή αφηρημένη πιθανολόγηση της έκθεσης σε κίνδυνο μιας ομάδας, ενός προσώπου ή πράγματος αλλά απαιτείται να εκτιμάται κάθε φορά η προσφορότητα του συγκεκριμένου κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ειδικότερες συνθήκες και περιστάσεις μέσα στις οποίες εκδηλώνεται η υπό κρίση συμπεριφορά, όσο και την ενδεχόμενη προσβολή των γενικότερων συνθηκών που εξασφαλίζουν την ειρηνική και ομαλή κοινωνική συμβίωση (δημόσια τάξη). Εξάλλου, κρίνεται σκόπιμο να διατηρηθεί η προβλεπόμενη στον καταργούμενο Ν. 927/1979 ποινική απαξία της ομαδικής εκδήλωσης ξενόφοβων και ρατσιστικών συμπεριφορών είτε με τη σύσταση είτε με τη συμμετοχή σε οργανώσεις, των οποίων οι δραστηριότητες εμπίπτουν με οποιαδήποτε μορφή στα εγκλήματα αυτού του άρθρου.

4. - Στο άρθρο 4 προβλέπεται ειδικότερα η ποινικοποίηση των ξενόφοβων και ρατσιστικών συμπεριφορών που εκδηλώνονται με αφορμή τον εγκωμιασμό ή την άρνηση ή την εκμηδένιση της σημασίας των εγκλημάτων γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου, όπως αυτά ορίζονται στα άρθρα 6, 7 και 8 του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, το οποίο έχει κυρωθεί με το Ν. 3003/2002, ή στο άρθρο 6 του Καταστατικού του Διεθνούς Στρατοδικείου που προσαρτάται στη Συμφωνία

του Λονδίνου της 8^{ης} Αυγούστου 1945, εφόσον θεωρούνται πρόσφορες να οδηγήσουν στη θυματοποίηση ομάδων ή προσώπων σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 3. Η ποινική απαξία των συγκεκριμένων συμπεριφορών συνίσταται στην κακόβουλη άρνηση ή εκμηδένιση ιστορικών γεγονότων κατά τρόπο που να θίγεται η δημόσια τάξη, χωρίς, σε καμία περίπτωση, να επιδιώκεται η απαγόρευση ή ιδεολογική χειραγώγηση της επιστημονικής έρευνας. Γι' αυτό άλλωστε οι πράξεις αυτές τιμωρούνται μόνον εφόσον έχουν αναγνωρισθεί ως εγκλήματα με αμετάκλητη απόφαση είτε ελληνικού είτε διεθνούς δικαστηρίου.

5. – Το άρθρο 5 αφορά ειδικά στη μέσω του διαδικτύου εκδήλωση ποινικά κολάσιμων συμπεριφορών ρατσισμού και ξеноφοβίας και ορίζει την αρχή της εδαφικότητας αναφορικά είτε με τον δράστη είτε με το υλικό που αυτός χρησιμοποιεί.

6. – Το άρθρο 6 προβλέπει την επιβολή αυστηρών διοικητικών κυρώσεων σε βάρος νομικών προσώπων που εμπλέκονται σε αδικήματα ρατσισμού και ξеноφοβίας, κατά το πρότυπο μιας σειράς αντίστοιχων ρυθμίσεων που έχουν εισαχθεί τα τελευταία χρόνια στην Ελληνική νομοθεσία σε εκπλήρωση διεθνών συμβατικών μας υποχρεώσεων, όπως το άρθρο 10 του Ν. 3560/2007 (διαφθορά), το άρθρο 51 του Ν. 3691/2008 (ξέπλυμα χρήματος) και κυρίως το άρθρο 41 του Ν. 3251/2004 (οργανωμένο έγκλημα, τρομοκρατία). Όμοια με το τελευταίο, η παρούσα διάταξη δεν περιορίζεται στις πράξεις που τελούνται «προς όφελος» του εμπλεκόμενου νομικού προσώπου (όπως προβλέπεται στην Απόφαση-πλαίσιο), αλλά καλύπτει όλες τις περιπτώσεις αδικημάτων που τελέσθηκαν «μέσω ή προς όφελος ή για λογαριασμό» νομικού προσώπου από φυσικό πρόσωπο που κατέχει διευθυντική θέση εντός αυτού ή κατέστησαν δυνατές από έλλειψη εποπτείας ή ελέγχου ενός τέτοιου προσώπου, ανεξαρτήτως δηλαδή της ύπαρξης σκοπού προσπορισμού οποιουδήποτε οφέλους υπέρ του νομικού προσώπου. Οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, περιλαμβάνουν δε, στις βαρύτερες περιπτώσεις, πρόστιμο από 15.000 έως 150.000 ευρώ. Τέλος, το καθήκον ενημέρωσης του Υπουργού Δικαιοσύνης για τις σχετικές υποθέσεις ανατίθεται

στις εισαγγελικές αρχές, οι οποίες ενεργούν για το σκοπό αυτό μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, καθώς και μετά την έκδοση των συναφών δικαστικών αποφάσεων.

7. – Με το άρθρο 7 τροποποιείται το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 79§3 του Ποινικού Κώδικα, που προστέθηκε με το άρθρο 23§1 του Ν. 3719/2008, ώστε να εναρμονισθεί με τις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου.

8. – Στο άρθρο 8 ρυθμίζεται η παράσταση πολιτικής αγωγής σε δίκες που αφορούν τα εγκλήματα του παρόντος νόμου και κατοχυρώνεται το σχετικό δικαίωμα νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων που εδρεύουν στην Ελλάδα, ενώ τίθεται ως προϋπόθεση να περιλαμβάνονται, με οποιοδήποτε συμβουλευτικό καθεστώς (γενικό, ειδικό, roster), στο σχετικό κατάλογο που εκπονείται με τρόπο αντικειμενικό και διαφανή από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC). Ήδη στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται ενδεικτικά: α) το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και β) το Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

9. – Με το άρθρο 9 καταργούνται ο προγενέστερος Ν. 927/1979, όπως ίσχυε μέχρι σήμερα, καθώς και το άρθρο 39§4 του Ν. 2910/2001, ενώ με το άρθρο 10 καθορίζεται η έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.